

Moet Nederland sorry zeggen?

Bronnenonderzoek naar de rol van de Nederlandse overheid bij de slavernij

In de meeste lesmethodes wordt vooral gekeken naar de rol van de West-Indische Compagnie bij slavernij in de Verenigde Staten en Curaçao. Dat terwijl nieuw historisch onderzoek van het IISG laat zien dat ook in Azië veel mensen slavenarbeid verrichtten, onder toezicht van de VOC. In deze les gaan leerlingen in de bovenbouw van het vwo aan de hand van bronnenonderzoek oefenen met historisch redeneren en leren ze meer over slavernij.

Paula van Rooij is interimdocent geschiedenis en educatief auteur bij Van Rooij ONderWIJS.

Wat?

Vraag de leerlingen of ze vinden dat de Nederlandse regering haar excuses zou moeten aanbieden voor haar rol in de slavernij in Azië. Vervolgens krijgen de leerlingen negen tekst- en beeldbronnen aangereikt. Aan de hand van deze bronnen onderzoeken ze hoe de slavernij in Azië eruit zag. Daarna gaan ze zelf aan de slag met de bronnen. In groepen van vier, waarbij de docent taken toewijst, onderzoeken ze in hoeverre de Nederlandse overheid en de VOC betrokken waren bij slavernij in Azië. Aan het einde van de les presenteert ieder groepje zijn bevindingen. Ook vertelt het of het vindt dat een

excuus van de Nederlandse regering nodig is en of dat standpunt verschilt met het begin van de les. De docent kan er eventueel voor kiezen de presentaties als huiswerk mee te geven en er de volgende les mee te starten om voorkennis te activeren. Op de website van *Kleio* zijn de bronnen, het leerlingmateriaal, een lesplan en de docentenhandleiding te vinden. Er is een normering toegekend aan de opdrachten.

Voor wie?

Bovenbouw vwo.

Hoe?

De Rotterdamse burgemeester Ahmed Aboutaleb zei onlangs dat hij vindt dat de Nederlandse regering excuses moet aanbieden voor haar rol in de slavernij. Laat als instap een kort fragment zien van deze toespraak (zie docentenhandleiding voor de URL). Vraag de klas wie het met Aboutaleb eens is. Vertel dat deze les in het teken staat van het verzamelen van argumenten om een gefundeerde mening te vormen over deze kwestie. Aan het einde volgt er een reflectie om te kijken of het standpunt van de leerlingen is veranderd.

Vervolgens gaan leerlingen in groepen aan het werk met de beeldbronnen. Leerlingen beantwoorden vragen over de bronnen en zetten deze vervolgens in een schema. Om dat te kunnen doen moeten de leerlingen een oordeel vormen over de betrouwbaarheid van de bronnen. Daarnaast moeten ze kijken of de bronnen de betrokkenheid van de Nederlandse overheid en de VOC bij de slavernij in Azië weergeven of niet. Aan het einde van de les presenteren de leerlingen hun bevindingen. Ook gaan ze in op de vraag of de Nederlandse regering haar excuses moet maken of niet.

Wat levert het op?

Deze opdracht zet leerlingen in groepjes aan het werk met primaire bronnen. Ze beantwoorden vragen en presenteren hun bevindingen. Zo leren de leerlingen om samen kritisch naar bronnen te kijken. Leerlingen moeten voor deze opdracht bronnen

Slaapkamer met zoon Jantje en slavinnetje Bietja. Gemaakt door Jan Brandes, 1784. Collectie Rijksmuseum.

Het beoordelingsschema voor bronnen in deze aangepaste les is gebaseerd op een schema van Saro Lozano Parra en David van Alten, die beiden promoveren aan de Universiteit Utrecht. De complete les, inclusief de benodigde materialen, vindt u op www.vgnkleio.nl.

Boven: Het Gouverneurshuis te Batavia. Gemaakt door Dirk Langendijk, naar Hendrik Kobell, 1758-1805. Collectie Rijksmuseum. Onder: Pieter Cnoll. Eerste opperkoopman te Batavia, zijn echtgenote Cornelia van Nijenroode en hun dochters Catharina en Hester. Gemaakt door Jacob Coeman, 1665. Collectie Rijksmuseum.

beoordelen op de wijze waarop ze dat ook op schoolexamens en het centraal examen moeten doen. Ook verdiepen ze zich in het thema slavernij in de tijdvakken zes en zeven.

Waarom?

Deze opdracht vergroot enerzijds de historische kennis van leerlingen. Het dominante beeld in de historiografie was dat slavernij op de plantages 'erger' was dan de relatief 'milde huisslavernij'. Dat beeld behoeft nuancering. Leerlingen ontdekken aan de hand van bronnen dat er tot in de achttiende eeuw meer slaven in Azië waren dan in het Atlantisch gebied. De in het Oosten gevestigde Nederlanders hadden vaak huisbedienden die slaaf waren, maar ook de Nederlandse overheid en de VOC maakten gebruik van slaven en andere dwangarbeiders. De VOC faciliteerde slavernij ook, bijvoorbeeld door documenten over de koop en verkoop van slaven op te stellen. Anderzijds, en belangrijker, is dat

leerlingen intensief met de bronnen aan de slag zijn geweest. Zo leren ze hopelijk om genuanceerder te discussiëren over geschiedenis dan nu vaak gebeurt in het publieke debat. De reacties op het filmpje van Aboutaleb waarmee de les opent, laten de rillingen over je rug lopen. ■

Literatuur

Baay, R., *Daar werd wat gruwelijks verricht. Slavernij in Nederlands-Indië* (Athenaeum, Amsterdam 2015).

Van Rossum, M., *Kleurrijke Tragiek. De geschiedenis van slavernij in Azië onder de VOC* (Verloren: Zeven Provinciën Reeks, Hilversum 2015).

Het oorspronkelijke lespakket van het (IISG) over **slavernij in Azië** is gratis te downloaden via tiny.cc/k7idksia.

Het IISG maakte ook een lespakket over **dwangarbeid in Nederlands-Indië**. Dat vindt u hier: tiny.cc/k7idkdin.

